

МАЛАНКА, МАЛАНКА... А ГУЗІКІ ЛЕПЕЙ!

Гераінай маёй праўдзівай гісторыі будзе... барада. Тая, што насілі, носяць і будуць насіць мільёны мужчын па ўсім свеце; тая, што вывела ў пераможцы «Еўрабачання» Канчыту Вурст; тая, пра якую ўспамінаюць, расказваючы розныя старыя анекдоты...

А вось гэта, між іншым, чыстая праўда.

Мой аднакласнік хадзіў з барадой, што зусім не дзіўна, бо ён ужо тройчы дзед ды і асоба творчая: у свой час скончыў выяўленча-мастацкі факультэт Віцебскага педуніверсітэта, мастак. А яны ж, сапраўдныя, амаль заўсёды то з вусамі, то барадой.

Фёдар сваю ўмеў насіць, прычым з форсам — і меў рацыю, бо барада ў яго была — ну проста на здзіўленне — шырокая, цёмная, густая, прадмет гонару!

Але ж аднойчы сустрэліся — і Фёдара я ледзьве пазнаў: няма той прыгожай барады, падбароддзе голае, што калена! Пытаю:

— Ты што з сабою зрабіў? Навошта бараду збрыў?

А Федзя толькі ўздыхае: — Ды ведаеш — дзень халаднаваты, пахмурны быў, а я надумаўся ў лес схадзіць... Апрунуўся, праўда, цяплей: ускінуў на плечы куртку з капюшонам. І не прагадаў — недзе праз гадзінку дождж зацёрнуў... Я тут жа капюшон на галаву, потым маланку на куртцы ўверх... Думаў — пад самую бараду, аказалася — разам з... ёю: «ублыталася» яна ў замок. Паспрабаваў быў вызваліць, пацягнуць бегунок уніз — боль такі, што аж вочы на лоб. І галаву падняць не магу...

Дамоў ішоў, як той бык, — працягаў Фёдар. — Нічога вакол не бачыў. А ўжо там сваю справу зрабілі нахніцы.

— Ну дык ты б акуратна выстрыг, — павучыў чалавека я.

— Ды ўжо ж стараўся, — уздыхнуў Фёдар, — і ўсё роўна жонка, як убачыла, што атрымалася, сказала, што мяне хоць у каноплі стаў — замест пудзіла. Прыйшлося збрыць.

...Пасля гэтай размовы паглядзіў я сваю ўласную бараду і вырашыў, што з маланкамі асцярожней трэба, бо дурныя ж жарты...

А яшчэ лепш — вопратку насіць на гузіках. Раю ўсім барада-тым.

Валерый Гаўрыш,
г. Чавусы.

КАРОТКІ КУРС ГІСТОРЫІ...

Вы не паверыце: царква ў вёсцы Лучын існавала з 1172 (!) года і аж да камуністычных ганенняў, аж да «набожных» немцаў, якія ў 1944-м яе ўзарвалі — знішчылі будынак. Але ж не знішчылі веру, бо яна ў людзей, як была, так і засталася.

Трэба сказаць, што найбольш яе трымаліся жанчыны (у адрозненне ад мужчын). А самыя фанатычныя з іх, тыя, што помнілі службы протаіерэя Івана Стратановіча, «бязвінна ўбіеннага» ў 1920 годзе, нават суполку сваю стварылі. Каб не «служыць д'яблу», яны не хадзілі на розныя грамадскія работы, у кустах ака-

цыі хаваліся ад выбараў, а га-лоўнае — таемна то ў адной, то ў другой нейчай хаце збіраліся на службы. Замыкалі дзверы тады, завешвалі вокны, каб ніхто знадворку святла не ўбачыў, каб, крый бог, не «накрыў».

Але гэта, нягледзячы на меры бяспекі, час ад часу ўсё ж здаралася: верніц, «супольніц» шумна разганялі, папярэджвалі, страшылі. Яны пасля гэтага рабілі выгляд, што ўсё зразумелі, што болей не будуць, што дужа спужаліся, а потым па-ранейшаму правілі сваё: як маглi, як разумелі, неслі ў народ праваслаўную веру, права-слаўныя звычаі. Не вянчалі, бо тады гэта не ў «трэндзе» было, а вось адпываць — адпывалі, калі нехта памрэ... Праўда, рабілі гэта не ўсе і не для ўсіх нябожчыкаў: асобныя з верніц адмаўляліся ў лепшы свет праводзіць грэшнікаў ды камуністаў.

Да ўсіх, без разбору, хадзіла толькі Аруша (гэта значыць, цётка Арына). Яна лічыла, што перад Богам усе нябожчыкі роўныя і, калі б паклікалі, магла б адпець хоць генеральнага сакратара ЦК КПСС...

А пакуль, як належыць, з пенапеннем, з малітвамі праводзіла ў лепшы свет зямлякоў.

І, вядома ж, мела каго: у вёсцы ў той час тысячы паўтары насельніцтва было, віравала жыццё — нехта нараджаўся, нехта паміраў. Значыць, і ў Арушы то адпыванне, то траціны, то дзевяціны, то саракавіны, то Радаўніца на могілках...

Апроч гэтага — праца ў калгасе і, вядома ж, сям'я, свая гаспадарка і гаспадар, якому не падабалася, што жонка вечна не дома. Да таго ж муж Арушы некалі ў камсамольцах хадзіў, шмат чаго з кніжак чытаў (у тым ліку — пра опіум для народа) і нават умеў змагацца.

Вось і з жонкай паспрабаваў. Значыць, неяк у вёсцы з'явіўся чарговы нябожчык. Арушу папрасілі адпець. Яна не адмовіла — сабралася: адпаведным чынам адзелася, хораша прычасалася, загарнула ў хусціну трэбнік, на хвіліну выскачыла на двор. Потым вярнулася ў хату, узяла малітоўнік і пайшла да нябожчыка.

Там па завядзенцы як магла суцешыла родных, падказала, што і як ім трэба зрабіць, каб чын чынам было, потым падсела да труны, урачыста — на вачах у людзей — разгарнула хусціну і, жакнуўшыся, тут жа загарнула, бо замест падручнай любімай кніжыцы з крыжам (дарэчы, з нашай жа царквы, 1828 года выдання... Яе людзі вынеслі, перш чым немцы храм узарвалі) там ляжала іншая: ярка-чырвоная з зоркай, з сярпом і молатам, з пазалочанай назвай — «Краткий курс истории КПСС».

Убачыўшы гэтую «скверну», Аруша тройчы перахрысцілася і, дзе толькі спрыту узяла, сказала людзям сваё: «Прабачце, я зараз» ды пабегла дамоў.

— Нешта ж рана вярнулася? — хітра спытаў гаспадар. — Можна, дзед уваскрэс ад шчырай малітвы?

Жонка нічога яму не сказала (навошта?): узяла патрэбную кнігу і рушыла назад — у хату нябожчыка.

...Што важна, ні ў той дзень, ні ў наступныя (як, дарэчы, і ў папярэднія...) з мужам сваім Аруша не сварылася. Яны ў годзе жылі, ва ўзаемнай павазе. Ён чытаў свае кнігі (накшталт «Красавіцкіх тэзі-

саў»), яна — свае, у малітвах адбівала паклоны, хадзіла на службы і па-ранейшаму на адпыванні...

Адзінае, пасля таго выпадку заўжды правярала, з чым ідзе — з малітоўнікам ці, крый бог, з якім «Капіталам»... Бо мяняюцца часы, разам з імі мяняюцца норавы. А чалавечыя адносіны застаюцца. Яны, згадзіцеся, вечныя, нягледзячы на розныя канфлікты, непаразуменні і нават чорныя жарты.

Соф'я Кусянкова,
в. Лучын, Рагачоўскі раён.

ЮШКА З ДАБАЎКАЙ

Гэтыя хлопцы выраслі ў адной вёсцы, вучыліся ў адным класе. Пасля школы, пасля службы ў войску прыжыліся ў горадзе, абзавяліся дзецьмі, але сьбравець не кінулі: любілі выбрацца на рыбалку. І ўжо там да ранку маглi прасядзець ля вогнішча — за размовамі, за песнямі пад гітару.

Вось і той раз Мікола пазваніў Стасю ды Жэніку... Факт, што надвячоркам уся кампанія была ўжо ў зборы — на сваім любімым месцы, на Нёмане.

Як водзіцца, налавілі рыбы, наварылі юшкі, доўга сядзелі, успамінаючы сваё дзяцінства ды вёску, у якой цяпер адны дачнікі, дзяліліся навінамі з сямейнага жыцця, шкадавалі, што не ўзялі гітару, бо вечар быў цёплы, дыхалася лёгка, на ўсе грудзі, у траве стракаталі конікі, а ў лазняку пры беразе шапацеў вечер.

— Хлопцы, пара на бакавую, — скамандаваў нарэшце Мікола. — Заўтра на зорцы ідзем рыбачыць.

Ён жа першым палез у палатку, доўга варочаўся, пакуль заснуў.

Прахапіўся, калі сонечны праменьчык праз шчыліну зазірнуў у палатку, пабудзіў хлопцаў. Спехам глынулі гарбаты, дасталі вуды. Мікола палез у багажнік па апарышаў: на іх найлепей клюе.

— Давай хутчэй, — падганяў яго Стась, — што ты там калупаешся? Заснуў ці што? Зараз клёў прапусцім.

— Ды я пакет з апарышам знайсці не магу... І сам жа ўчора паклаў... Ссабойка на месцы, рыс, што бралі для юшкі, таксама, а пакета — няма, — гучна прызнаў Мікола.

— Як гэта «рыс на месцы?» — спытаў Жэня. — А з чым мы ўчора юшку зварылі?

Хлопцы аслупянелі ад здагадкі і... кінуліся ў кусты.

— Усё, парыбачылі, наеліся юшкі, — прызнаў Мікола.

З паўгода потым не сустралася: неяк не хацелася — не да рыбалкі было. А потым...

Дружба ёсць дружба: яе не сапсуеш — нават апарышам.

Галіна Нічыпаровіч,
в. Магільна, Уздзенскі раён.

Рубрыку вядзе
Валянціна ДОЎНАР.
dounar@zviazda.by

P.S. Мусіць, вартанагадаць, што ў рубрыцы «Алё, народ на провадзе!» «Звезда» не проста друкуе вясёлыя і праўдзівыя гісторыі з жыцця сваіх чытачоў. Яна ў апошняй гады праводзіць конкурс — на самыя дасціпныя, самыя цікавыя...

Для таго каб вызначыць іх, створана і працуе спецыяльнае рэдакцыйнае журы, якое пры падвядзенні вынікаў абавязкова ўлічвае меркаванні чытачоў.

Аднак гэта — вызначэнне і ўзнагароджанне пераможцаў (аўтараў найлепшых «баек») — будзе потым, бліжэй да Каляд. А пакуль — пішыце (калі ласка, паведамляючы зваротны адрас, пашпартныя даныя ды нумар тэлефона). І, вядома ж, выпісвайце сваю родную газету на роднай мове — для таго, каб помніць яе, для таго, каб разам з краінай 9 жніўня гэтага года адзначыць стагоддзе (!) з дня выхаду яе першага нумара.

■ Неасабісты суб'ектыў

СЛОВЫ І СПРАВЫ

Хто павінен прымаць меры да «містычных» экстрэмістаў?

ГЭТА разгубленае, калі не сказаць распачнае, пісьмо прыйшло ў рэдакцыю з вёскі на Віцебшчыне ад спадарыні М. (па меркаваннях, якія стануць зразумелыя далей, я не называю ні прозвішча аўтаркі, ні дакладнага месца дзеяння). Чытачка прасіла ў газеты аднаго: каб пераслалі яе допіс у кампетэнтныя органы, якія дапамогуць рашыць праблему. Каюся: ліст мы нікуды не пераслалі. Бо праблема ў ім — з вобласці маралі і ні пад крымінальнае, ні пад адміністрацыйнае заканадаўства не падпадае, гэтаксамма як і пад валявое рашэнне якой бы то ні было галіны ўлады. Зрэшты, аб усім па парадку.

У спадарыні М. — канфлікт з суседкай (з кім не бывае?). Прычым канфлікт з адценнем містыкі, бо яго каталізатарам паслужылі словы... варажбіткі. «Суседка абвінаваціла мяне ў тым, што я нібыта навяла на яе псоту, і з-за гэтага яна хварэе. Яшчэ прыгадала, што пяць гадоў назад здохла ў яе карова — таксама па маёй віне. Штурхнула мяне і злосна закрывала: «Не падыходзь да мяне ніколі, забойца, чараўніца!» Аказалася, пра псоту ад мяне ёй сказала варажбітка. У мяне мільганула думка, што суседка проста з'ехала з глузду, але калі яе муж падключыўся: маўляў, «мы ўсё ведаем, а хто наклаў мне ў машыну іголак?», я зразумела, што гэта не жарт, а цяжкае абвінавачванне. Яны настолькі ўпэўненыя ў трызненні гэтай варажбіткі, што пераканаць іх у адваротным немагчыма. А я ні ў чым не вінаватая перад імі. Ніякіх адносін я не маю ні да тых іголак, ні да хваробы гаспадыні, ні да падзяжу той каровы... Думаю, не я адна пакутую ад падобных ілжэчараўнікоў. Можна быць, час ужо прымаць меры, бо шарлатанства наносіць шкоду нявінным людзям, як і тэрарызм... А калі варажбітка скажа забіць мяне («ведзьму»), і тады гаспадыня хварэць перанасте, і карова ўваскрэсне?! Хіба можна вяртацца грамадству ў Сярэднявечча? Мы ж жывём у III тысячагоддзі, і такімі «лекарамі» павінна займацца пракуратура...

ПРАЧЫТАЎШЫ гэты «крык душы», можна ўспрыняць яго па-рознаму. Можна скептычна ўсміхнуцца: дзве кабаты — адна прымхлівая, другая больш, чым трэба, бярэ да галавы — пасварыліся, і што тут таго? Можна паспачуваць аўтарцы пісьма: вёска ёсць вёска, у цеснай супольнасці, дзе ўсім да ўсіх ёсць справа, ёй цяпер нялёгка і насамрэч даводзіцца апраўдвацца не толькі перад суседзямі, але і перад іншымі, бо рэпутацыя ў вачах аднавяскоўцаў несумненна пахіснулася. Можна пагадзіцца з высновамі допісу: падобнымі выпадкамі павінны займацца кампетэнтныя органы, але тут жа і адмовіцца ад гэтай ідэі, бо дзе шукаць « доказы базу»? Дый прававой нормы ў нас такой няма, каб за «чараўніцтва» ды «варажбу» да адказнасці прыцягваць, не ў Сярэднявеччы ж сапраўды жывём і не сярод афрыканскіх плямён з іх крывавамі культамі...

Але разважаць, на маю думку, тут найперш трэба аб іншым. У плоскасці агульнай культуры цывілізаваных людзей, гістарычнай памяці і павяга да спрадвечных традыцый, якія нашы пра-пра... фарміравалі на працягу не аднаго стагоддзя. На жаль, і першага, і другога, і трэцяга ў нашым грамадстве сёння назіраецца дэфіцыт.

Хоць, трэба прызнаць, цывілізаваным і рацыянальным чалавекам перастаеш адчуваць сябе вельмі хутка пасля прагляду «Бітвы экстрасенсаў», «Чорнага і белага» ці яшчэ якой пастановачнай

халеры з трасцай, якіх на шматлікіх каналах — і айчынных, і суседскіх — хапае. Я ўжо не кажу пра рэкламу ў перадачах для хатніх гаспадынь (дзе ля справядлівасці варта сказаць, што тут размова пра каналы не беларускія, але ж вялікай колькасці людзей даступныя) — на экране з'яўляюцца брутальныя барадаты маг ці варажбіткі з баявой расфарбоўкай на твары і з кіпцюрамі бы ў драпежнай птушкі і абяцаюць вылечыць ад любой немацы, вярнуць каханага, засцерагчы ад сурокаў. Гавораць гэта так пераканаўча, што колькі разоў паглядзіш — і ўжо знаходзіш у сябе незразумелыя бялячкі і праблемы, робіш выснову, што без містычнага ўмяшальніцтва нядобра-разычліўцаў тут не абышлося, пачынаеш збіраць чамаданы, каб ехаць у Кіеў ці Маскву запісвацца да таго тэлевізійнага мага на прыём, а потым вырашаеш пашукаць свайго, дама-рослага, якому шлях на тэлебачанне закрыты, але ж развешваць на слупах улёткі і даваць аб'явы ў сёціве ніхто не забараняў... Звоніш, знаходзіш, ідзеш «на сеанс», выкладваеш кругленькую суму. І, вядома ж, за такія грошы верыш усяму, што тая «ведзьма ў самі пакаленнях» табе напярала. Сказала, што ва ўсім вінаватая суседка — ату суседку, сказала сабраць пад поўняй зямлю з дванаццаці магіл — аглядваючыся, валачэшся ноччу на клады...

Ёсць яшчэ варыянт — бясплатны. Вялікая сметніца пад назвай інтэрнэт. Шчыра кажучы, нават не падазравала, колькі містычнага паскудства там беспакarana ў свабодным доступе размешчана. Пацікавілася — жакнулася. «Як навесці смяротную псоту на палюбоўніцу мужа», «Што трэба для навядзення псоты на немаўля» — валасы дыбам становяцца ад падобных падрабязных «інструкцый», якіх — сотні, калі не тысячы. Можна, мае рацыю наша чытачка, і трэба сапраўды да тых, хто займаецца падобнымі практыкамі, хто распаўсюджвае падобную інфармацыю, прымаць меры, як да экстрэмістаў?..

Вось тут час гаварыць аб гістарычнай памяці і аб павазе да спрадвечных традыцый. У народзе да сферы непадуладнага рацыянальнаму тлумачэнню (а што такая сфера ў нашым жыцці існуе, прызнаюць сёння ўсе, нават закасцяняльныя скептыкі) заўсёды ставіліся з вялікай асцярожнасцю. Так, былі ў вёсках знахары — іх хаты стаялі наводшыбе, да іх ішлі толькі ў самых крайніх выпадках, бо ведалі, што атрымаць, не аддаўшы (не ў матэрыяльным плане), немагчыма. Спраба кагосьці сурочыць, прываражыць, нават праклясці лічылася вялікім грахом, была і яшчэ адна перасцярога: усе абавязкова вернецца да цябе, калі так саграшыў. І гэта веданне, гэта няпісаная «табу» было самым дзейсным засцерагальным механізмам ад панавання цемрашальства, якое, калі прыгледзецца, сапраўды пачынае квітнець у XXI стагоддзі. (Надаўна пачула, што на сталічных могілках усё часцей праводзяць нейкія рытуалы: бяруць зямлю з пахаванняў, прыкопваюць у іх фотаздымкі, раздрукаваныя з сацыяльных сетак). Пакуль мы не ўспомнім спрадвечную навуку дзядоў, якая засцерагала ад падобных дзеянняў, небяспечных калі не ў фізічным, дык у духоўным сэнсе дакладна, і для самога «містыка», і для іншых людзей, — ніякія забаронныя меры не дапамогуць.

Упрынцыпе, гэта ўжо ў плоскасці свабоды сумлення і выбару. Але, акрамя іх, даў жа нам для нечага Божачка мазгі і душу.

Алена ЛЯЎКОВІЧ. *alena@zviazda.by*